

# Broedgevallen van de Oehoe *Bubo bubo* in Bakkum in 2020-21

Jos A. Vroege

Op 16 mei 2016 werd in het noordwesten van Castricum een Oehoe *Bubo bubo* ontdekt. Het bleek hier te gaan om een ontsnapte of vrijgelaten vogel: op de gemaakte foto's was aan de rechterpoot een kwekersring te zien. "Werd lastiggevangen en het dorp uitgejaagd door kauwen, eksters, kraaien en af en toe meeuwen", zo schreef Leo Heemskerk op waarneming.nl. Op 22 en 24 september zag hij de Oehoe opnieuw, nu 's avonds in het noordoosten van Castricum. Ook in 2017 en 2018 werd in het noorden van Castricum een enkele keer 's avonds een Oehoe gezien, waarschijnlijk dezelfde vogel. In die jaren verschenen op waarneming.nl de eerste foto's gemaakt op een niet nader gespecificeerde locatie buiten de bebouwde kom.



Foto 1. Vrouwje Oehoe, Bakkum, 28 september 2019 (Foto: Jos Vroege). *Female Eagle Owl, Bakkum, 28 September 2019.*

Bij de op 9 maart 2018 gemaakte foto's vermeldt Leo dat het in dit geval gaat om een mannetje. Later werd gesuggereerd dat het hier een Turkmeense Oehoe *Bubo bubo turcomanus* betreft - een ondersoort die voorkomt van Kazachstan tot westelijk Mongolië en noordwestelijk China (Oehoewerkgroep Nederland 2021). Waarschijnlijk is deze vogel, samen met twee andere Oehoes, in (de omgeving van) Alkmaar ontsnapt: op 1 april 2016 werden langs de spoorlijn vlakbij Heiloo en op 4 mei 2016 op de N9 ter

hoogte van Geestmerambacht doodgereden Oehoes met een kwekersring gevonden.<sup>3</sup> Op 1 april 2016 werd 's avonds in Assendelft een levende Oehoe gefotografeerd. Zou dit de vogel zijn die later opdook in Castricum?

### **Ongeringd vrouwtje**

In september 2019 kreeg dit mannetje gezelschap van een vrouwtje Europese Oehoe *Bubo bubo bubo*. Dat vrouwtje was weinig schuw, maar ongeringd. Waarschijnlijk verbleef zij al een aantal maanden in het kustgebied ten noorden van het Noordzeekanaal: op 2 juni 2019 werd in de Donkere Duinen bij Den Helder mogelijk een Oehoe gehoord, op 5 juli 2019 werd in de Schoorlse Duinen en op 3 augustus 2019 in de binnenduinrand bij Catrijp een Oehoe gefotografeerd. Al deze vogels werden op [waarneming.nl](http://waarneming.nl) niet als Escape aangemerkt.

### **Twee broedgevallen**

In 2020 werd door deze Oehoes in een kapschuur op een boeren erf in Bakkum, niet ver van het Noordhollands Duinreservaat, een broedpoging gedaan. Dat is minder uitzonderlijk dan het lijkt: de Oehoe is allerm minst een cultuurvluchter (Voous & Slijper 1986). Talrijk blijken namelijk de plaatsen te zijn waar de Oehoe nauwelijks buiten de kom van een dorp of boven een bewerkte steengroeve langs drukke verkeerswegen nestelt of ongemerkt de dag doorbrengt. De broedpoging mislukte: de twee eieren waren onbevru cht (Zomerdijk & Keijl 2021). Ze lagen op een richel in de schuur. In oktober is daar een platform aangebracht, in de hoop op een positief broedresultaat het jaar daarop (Eenhoorn 2020).

In 2021 werden er vier eieren gelegd. Die eieren kwamen allemaal uit, maar van de jongen overleefden er slechts twee. Op de website van Vogelbescherming Nederland was een en ander bij 'Beleef de lente' te volgen (Vogelbescherming Nederland 2021). Op 4 juni werd het vrouwtje voor het laatst gezien - het mannetje was toen al ruim twee weken verdwenen. De jongen waren op dat moment nog veel te klein om voor zichzelf te zorgen. Zij werden vanaf dat moment door mensen van voedsel voorzien. Nadat een van hen op eigen gelegenheid de kapschuur had verlaten, werden de jongen op 9 juni naar een opvang gebracht. Op 29 oktober zijn beide vogels ergens in het oosten van Nederland losgelaten (J. Klijnso on persoonlijke mededeling, Oehoewerkgroep Nederland 2021).

### **Verdwijning broedpaar: mogelijke verklaringen**

Uit onderzoek naar de populatieontwikkeling van Oehoes in Finland blijkt dat elektrocutie en botsing tegen een voertuig daar de belangrijkste doodsoorzaken zijn (Valkama & Saurola 2005). Een belangrijk beperking van dit soort studies is dat vogels die doodgaan door ziekte, ouderdom, verwonding als gevolg van territoriaal conflict, vergiftiging, enzovoort, en die vervolgens niet worden teruggevonden, ontbreken als sterfteoorzaak. Datzelfde geldt voor vogels waarvan de sterfte bewust

3 De in Alkmaar langs de spoorlijn gevonden vogel - waarschijnlijk een Europese Oehoe - is opgezet en op de Berger Scholengemeenschap een aantal jaren te bewonderen geweest (D. Vlugt persoonlijke mededeling).

niet wordt gemeld of in het vage wordt gelaten (Valkama & Saurola 2005). Nadat de Finse Oehoes in 1983 volledige bescherming kregen, zijn zij steeds minder schuw geworden en meer in de nabijheid van mensen gaan leven. Daarbij kregen zij te maken met nieuwe gevaren: elektriciteitskabels en verkeer. De duinpolder ten noorden van Castricum waar de Bakkumse Oehoes zich hadden gevestigd, is op zich rustig. Om in het Noordhollands Duinreservaat te jagen moesten de Oehoes echter wel de Heereweg passeren. Door de polder loopt de spoorlijn van Castricum naar Alkmaar: ook botsing met een trein en verwonding door contact met de bovenleiding zijn potentiële doodsoorzaken. ‘In de duinen zitten zoals bekend maar weinig konijnen. De oehoes moesten steeds verder weg om prooi te zoeken’, aldus Piet Zomerdijk - lid van de Kerk- en Steenuilenwerkgroep - in het Noordhollands Dagblad (van Eijk 2021).



Foto 2. Twee Bakkumse oehoejongen in de vogelopvang, juni 2021. *Two Eagle Owl chicks in rehabilitation centre in Bakkum, June 2021.*

Door Alterra is onderzoek gedaan naar de doodsoorzaak van twee Oehoes die in 2003 in de ENCI-groeve bij Maastricht en een mergelgroeve bij Cadier en Keer werden gevonden en van een derde Oehoe die in 2004 bij Glanerbrug in Twente in het prikkeldraad werd aangetroffen (van den Brink & Jansman 2005)<sup>4</sup>. Bij de Oehoes uit Zuid-Limburg - waarschijnlijk de mannetjes van de broedparen op deze locaties

<sup>4</sup> Ook de Oehoe die in 2011-12 verbleef in Heiloo eindigde in het prikkeldraad. De vogel raakte daarbij zo ernstig gewond dat hij door de dierenarts niet gered kon worden (van Bakel persoonlijke mededeling).

- werden hoge concentraties PCB's en in mindere mate ook DDE aangetroffen. Bij het mannetje uit Cadier en Keer, dat net 2-3 jongen had grootgebracht, waren deze concentraties het hoogst. 'Deze vogel zat aan het eind van een energetische krachttoer om vrouw en jongen van voedsel te voorzien. Als gevolg daarvan was het dier in topconditie maar had wel al zijn vetreserves verbruikt, met als bijkomend gevolg het vrijkomen van de in het vet opgeslagen PCB's.'

'Beleef de lente' stelt dat gifstoffen die zijn opgeslagen in het vetweefsel de Bakkumse Oehoes fataal kunnen zijn geweest (Vogelbescherming Nederland 2021), echter zonder nadere evidentie te geven. Over de aard van de gifstoffen worden daarbij geen uitspraken gedaan. In het Noordhollands Dagblad gebeurt dat wel: 'Veel boeren gebruiken rattengif', aldus Gejo Wassink van de Oehoewerkgroep (Van Eijk 2021). Over bestrijdingsmiddelen gebruikt bij de bollenteelt in de binnenduinrand tussen Castricum en Egmond heeft hij het opmerkelijk genoeg niet.

Behalve contact met hoogspanningskabels en botsingen tegen een auto zijn ook in Spanje vervolging en botsingen tegen de omheiningen voor Oehoes belangrijke doodsoorzaken (Martinez *et al.* 2006). Al in de zeventiende eeuw zijn Edelherten *Cervus elaphus* en daarmee ook 'hertenheiningen' uit het huidige Noordhollands Duinreservaat verdwenen (Jelles 1968). In verband met de begrazing van het duin, onder andere met Schotse Hooglanders en Exmoor pony's, zijn er echter opnieuw afrasteringen aangebracht. Ook daartegen kunnen roofvogels en uilen zich te pletter vliegen: in 2019 - toen het begrazingsgebied werd uitgebreid en in verband daarmee nieuwe hekken werden geplaatst - werden in de duinen bij Castricum twee Haviken *Accipiter gentilis* gevonden die tegen zo'n hek waren aangevlogen en daarbij de dood hadden gevonden (Levering 2019, Vroege 2019).

Vervolging van Oehoes komt in Spanje - waar Oehoes net als in Finland en Nederland volledig beschermd zijn - in de meeste gevallen neer op afschot, wat minder vaak op nestroof of vangst en nog weer minder vaak op vergiftiging. De allereerste Oehoe die in Nederland door de CDNA werd aanvaard - een mannetje dat van 1973-1981 in de Donkere Duinen bij Den Helder verbleef - kwam door afschot aan zijn eind (van den Berg 1979; Steinhaus 1981).<sup>5</sup> Ook de Bakkumse Oehoes kunnen zo de dood hebben gevonden: 'Wassink erkent dat er schoten zijn gehoord in de buurt van de boerderij waar het oehoenest zich bevond. Hij gaat uit van vossenjacht, wat 's nachts gebeurt met lichtbakken' (van Eijk 2021). Een van beide Oehoes, waarschijnlijk het mannetje, blijkt in de nacht van 23-24 februari 2021 te zijn terecht gekomen in een kooi waarmee vossen worden gevangen. Dat was niet de bedoeling: de vogel werd losgelaten.

## Wenselijke ontwikkeling?

Toen zich in september 2019 in Bakkum een paartje Oehoe vormde, werd vrijwel direct de vraag gesteld of dit een wenselijke ontwikkeling was: beide vogels waren waarschijnlijk afkomstig uit gevangenschap en een van hen bovendien van een andere ondersoort. Vestiging van hun nakomelingen in het Noordhollands Duinreservaat zou

<sup>5</sup> De balg van deze vogel is opgenomen in de collectie van het Zoölogisch Museum in Amsterdam, thans onderdeel van Naturalis in Leiden (Steinhaus 1981).

belangrijke gevolgen kunnen hebben: de Oehoe zou vanaf dat moment de ‘toppredator’ zijn. Van ingrijpen was ik geen voorstander. Maar wat de oehoejongen in Bakkum te eten kregen heb ik als lid van Roofvogelwerkgroep Noord-Kennemerlands Duin wel met belangstelling gevolgd. Op de menulijst van de Oehoe in Europa vermeldt Uttendörfer niet minder dan 11 soorten roofvogels. Daarenboven 8 soorten uilen (Voous & Slijper 1986). Uit literatuur van Duitse slechtvalkwerkgroepen blijkt dat op plekken waar Oehoe en Slechtvalk dicht bij elkaar nestelen dit bijna altijd leidt tot predatie van de jonge Slechtvalken, en soms ook van de ouders (Krekels 2017). De Bakkumse Oehoes voerden hun jongen voor zover bekend geen roofvogels en uilen, maar tussen 10 en 18 april wel c. 20 Konijnen, 4 ratten, 5 Houtduiven, 2 meerkoetkuikens en 1 eendenkuiken (Vogelbescherming Nederland 2021).

Ook op ‘Beleef de lente’ werd de vraag gesteld of we blij moeten zijn met dit nest. Blij met de beelden was men zeker: ‘deze twee oehoes werken enorm hard om hun jongen te laten uitvliegen en er zijn twee prachtige kuikens. We zien fantastische beelden van heel dichtbij over gedrag wat we eerder niet voor de camera’s konden zien.’ Vogelbescherming Nederland en Oehoewerkgroep Nederland vinden het niet wenselijk dat in Nederland oehoes in gevangenschap leven, als huisdier worden gehouden en ingezet worden bij commerciële activiteiten zoals roofvogelshows. Ook dat is een verhaal dat men op ‘Beleef de lente’ wilde vertellen. Op de vraag naar de wenselijkheid van zo’n nest met een ontsnapte of vrijgelaten Oehoe als oudervogel bleef men het antwoord echter schuldig.



Foto 3. Vrouwtje Europese Oehoe *Bubo bubo bubo* (links) en mannetje Turkeense Oehoe *Bubo bubo turcomanus*? (rechts), Bakkum, 1 december 2019 (Foto: Leo Heemskerk). *Left female nominate Eagle Owl, right male (probably Bubo b. turcomanus), Bakkum, 1 December 2019.*

Ik ga er vanuit dat Vogelbescherming Nederland en Oehoewerkgroep Nederland geen voorstander zijn van het vrijlaten van Oehoes die in gevangenschap leven. De kans is echter groot dat zo iets de komende jaren steeds vaker zal gebeuren. Een ontsnapte vogel die zich jarenlang probleemloos in de vrije natuur weet te handhaven verdient een kans, ook al gaat het om een andere ondersoort, aldus de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2021). Anderen waren niet blij met dit broedgeval van de Oehoe in Bakkum, al dan niet vanwege hun herkomst. Aangezien in korte tijd beide oudervogels verdwenen en van deze vogels niets is teruggevonden, lijkt menselijk ingrijpen (afschot of vangst) voor de verdwijning van de Oehoes de meest plausibele verklaring. Hun landelijke bekendheid heeft hen daarvoor waarschijnlijk niet kunnen behoeden.

### Dank

Met dank aan Marc van Bakel, Rob Bijlsma, Leo Heemskerck, Guido Keijl, Jacqueline Klijnssoon, Henk Levering, Eduard Opperman, Dook Vlucht en Piet Zomerdijk voor hun commentaar op eerdere versies van dit artikel en aan Leo en de eigenaren van de vogelopvang voor toestemming om hun foto's als illustratie bij dit artikel te gebruiken. Leo wees mij op de waarnemingen van Oehoes van april-mei 2016 en juni-augustus 2019 elders in Noord-Holland. Jacqueline voorzag mij van extra informatie over beide Bakkumse broedgevallen en legde contact met de eigenaren van de vogelopvang. Ook daarvoor dank!

### Summary

#### **Vroege J.A. 2022. Breeding of Eagle Owl *Bubo bubo* in Bakkum in 2020-21. De Takkeling 30: 76-82.**

In 2020-21, an Eagle Owl nested in a farmyard close to the dunes in Bakkum. The male was probably an escaped or released *Bubo bubo turcomanus* from nearby Alkmaar in 2016. The female was a European Eagle Owl *Bubo bubo bubo* that joined *B.b. turcomanus* in 2019. In 2020, the breeding attempt failed in the egg stage. In 2021, the parents managed to hatch two chicks but both parents disappeared before the chicks had become independent. The chicks were taken to a rehabilitation centre and later released elsewhere in The Netherlands.

### Literatuur

- Berg A.B. van den 1979. Oehoe *Bubo bubo* bij Den Helder. Dutch Birding 1(1): 16-17.
- Brink N. van den & Jansman H. 2005. Verontreinigingen in oehoes (*Bubo bubo*) uit Limburg en Twente. Onverwacht verhoogde concentraties van PCBs in oehoes uit Limburg (Alterra-rapport 1317). Alterra, Wageningen.
- Eenhoom H. 2020. Nieuwsbrief 2020 voor de Nestkashouders van de Kerk- en Steenuilenwerkgroep Noord-Holland, regio's 8 en 9.
- Eijk K. van 2021. Triest einde van een oehoegezin. Noordhollands Dagblad, 18 juni.
- Jelles J.G.G. 1968. Geschiedenis van beheer en gebruik van het Noordhollands Duinreservaat (Mededeling nr. 87). ITBON, Arnhem.

- Krekels R. 2017. Maastrichtse slechtvalkkuikens *Falco peregrinus* gepredeerd door Oehoe *Bubo bubo*. De Takkeling 25: 258-262.
- Levering H. 2019. Verslag 2019 roofvogelinventarisatie. Het vijftiendste verslag. Roofvogelwerkgroep Noord-Kennemerlands Duin, Castricum.
- Martinez J.A, Martinez J.E., Manosa S., Zuberogioitia I. & Calvo J.F. 2006. How to manage human-induced mortality in the Eagle Owl *Bubo bubo*. Bird Conservation International 16: 265-278.
- Oehoewerkgroep Nederland 2021. <https://www.oehoewerkgroep.nl>
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland 2021. Review: huisvesting en verzorging van roofvogels. (<https://www.rvo.nl/sites/default/files/2020/11/Review%20Roofvogels%20en%20Uilen.pdf>)
- Steinhaus G.H. 1981. Oehoe van Den Helder geschoten in februari 1981. Dutch Birding 3(2): 58.
- Valkama J. & Saurola P. 2005. Mortality factors and population trends of the Eagle Owl *Bubo bubo* in Finland. Ornithologischer Anzeiger 44: 81-90.
- Vogelbescherming Nederland 2021. <https://www.vogelbescherming.nl/beleefdelente/oehoe>
- Voous K.H. & Slijper H.J. 1986. Roofvogels en uilen van Europa. Brill & Backhuys, Leiden.
- Vroege J.A. 2019. Broedgevallen van de Havik *Accipiter gentilis* in de duinen bij Castricum in 2000-19. De Takkeling 27: 257-261.
- Zomerdijk P. & Keijl G. 2021. Zo gewonnen, zo geronnen. Het wel en wee van de oehoes in Bakkum. Manuscript aangeboden voor publicatie.

*Adres: Laanacker 15, 1902 AK Castricum, [j.vroege@casema.nl](mailto:j.vroege@casema.nl)*